
TRAINING IN THE FIELD OF PUBLIC PROCUREMENT AND THE NEED TO STRENGTHEN ADMINISTRATIVE CAPACITIES

Mersad Mujević

Director of the Public Procurement Administration of Montenegro, Government of Montenegro

mersadm@t-com.me, ujn@ujn.gov.me

Abstract: Appropriate human resource development and professional procurement practices are essential strategic activities taking into account the purpose of the public procurement sector in order to meet the national needs for development and the need for its growth and market competition. Since the public procurement system is new, all interested parties are aware of the importance of human resources, which is an introduction to greater professionalization of public procurement services.

Capacities for legislation development and implementation oversight in most institutions are not at an appropriate level in terms of the number of personnel as well as knowledge, especially in undertaking new tasks to supervise the performance of procurers and manage new systems, primarily as regards the e-learning concept (as it provides an opportunity to improve skills and professional credentials through trainings available online) and centralized procurement.

It is therefore important to carry out a quality training strategy that will include all dimensions, all aspects of procurement and the regulatory aspects of all the interested parties, procurers and tenderers/potential contractors.

Each country i.e. the Government must encourage public procurement training, as a part of public sector training and education policy. It must also encourage and advise higher education institutions to develop curricula and training programs aimed at specific procurement functions.

Keywords: training, administrative capacities, professionalization, e-learning, education.

OBUKA U OBLASTI JAVNIH NABAVKI I POTREBA JAČANJA ADMINISTRATIVNIH KAPACITETA

Mersad Mujević

Direktor Uprave za javne nabavke Crne Gore, Vlada Crne Gore

mersadm@t-com.me, ujn@ujn.gov.me

Abstrakt: Odgovarajući razvoj ljudskih resursa i profesionalne prakse nabavke su bitne strateške aktivnosti uzimajući u obzir koja je svrha sektora javnih nabavki kako bi se zadovoljile nacionalne potrebe razvoja i potrebe za njegov rast i tržišnu konkurenciju. S obzirom da je sistem javne nabavke nov, sve zainteresovane strane su svjesne važnosti ljudskih resursa e što predstavlja uvod u veću profesionalizaciju usluga javnih nabavki.

Kapaciteti razvoja zakonodavstva i nadgledanja realizacije u većini institucija nijesu na odgovarajućem nivou u pogledu broja osoblja, kao i znanja, posebno u preduzimanju novih zadataka za nadgledanje učinka naručilaca i upravljanje novim sistemima prije svega koncept e-učenja, (pošto on omogućava priliku za poboljšanje vještina i profesionalnih akreditiva kroz obuke dostupne on line) i centralizovanih nabavki.

Stoga je važno da se sprovede kvalitetna strategija obuke, koja će uključivati sve dimenzije, sve aspekte nabavke i regulatorne aspekte svih zainteresovanih strana, naručilaca i ponuđača/ mogućih ugovarača.

Svaka zemlja - Vlada mora ohrabriti obuku u javnim nabavkama, kao dio obuke u javnom sektoru i obrazovne politike. Takođe mora da ohrabri i savetuje visokoškolske ustanove za razvoj nastavnih planova i programa obuke koji imaju za cilj određene funkcije nabavke.

Cljučne riječi: obuka, administrativni kapaciteti, profesionalizacija, e-učenje, obrazovanje

UVOD

Pojam i ciljevi obuke

Obuka je proces sticanja praktičnih znanja i vještina potrebnih za uspješno obavljanje posla na određenom radnom mjestu. Osnovni cilj obuke je eliminacija nedostataka u performansama zaposlenih, usvajanje znanja, vještina i ponašanja sadržanih u programima obuke, te njihova primjena u svakodnevnom poslovnim aktivnostima.

Globalna konkurencija i munjevitost promjena potenciraju važnost ljudskog kapitala u organizaciji, kao i brzinu i načine na koje taj kapital stiže znanja. U ekonomiji u kojoj je jedina izvjesnost neizvjesnost, siguran izvor trajne kompetitivne prednosti postaje znanje. Znanje postaje temeljni kapital i poluga razvoja. Konkurentnost koja se ranije

gradila na posedovanju specifičnih resursa, niskim troškovima ustupila je mjesto konkurentnosti koja se bazira na posjedovanju znanja i na efektivnom upravljanju znanjem [1]. Zato savremene organizacije sve više svojih resursa (novca, vremena, energije, informacija i sl.) posvećuju obrazovanju i stalnom obučavanju zaposlenih.

Uspješne organizacije postaju one koje konstantno kreiraju novo znanje, rasprostiru ga kroz cijelu organizaciju i brzo ga ugrađuju u nove tehnologije, proizvode i usluge. Te aktivnosti određuju kompaniju kao učeću organizaciju čiji je jedini posao stalna inovacija. To su organizacije koje su shvatile da učenje i novo znanje postaju ključ uspjeha, a obrazovanje ključno za bogatstvo nacionalne ekonomije i društvo u cjelini.

1. OPIS POSTOJEĆEG STANJA

Uprava za javne nabavke u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama organizuje i sprovodi:

- stručno osposobljavanje i usavršavanje zaposlenih i drugih lica za vršenje poslova javnih nabavki;
- organizuje polaganje stručnog ispita za vršenje poslova u oblasti javnih nabavki;
- ostvaruje saradnju sa međunarodnim organizacijama, institucijama i stručnjacima u oblasti sistema javnih nabavki;
- izdaje publikacije i drugu stručnu literaturu.

Za vršenje navedenih poslova stručnog osposobljavanja i usavršavanja, formirano je posebno Odjeljenje za stručno osposobljavanje, usavršavanje i polaganje stručnog ispita iz oblasti javnih nabavki, sa tri izvršioca uključujući i načelnika odjeljenja.

U Odjeljenju se vrše poslovi koji se odnose na:

- učestvovanje u kreiranju sadržaja Programa obuke - stručnog osposobljavanja i usavršavanja u oblasti javnih nabavki;
- prikupljanje informacija i izrada analize potreba za obukom, organizovanje i realizacija obuke kadrova za vršenje poslova javnih nabavki u saradnji sa Upravom za kadrove,
- izradu priručnika, publikacija, biltena, vodiča i drugih materijala vezanih za obuku;
- uspostavljanje sistema obuke trenera u oblasti javnih nabavki;
- vođenje evidencije trenera, praćenje rada trenera u pogledu kvaliteta obuke;
- pripremanje analiza i izvještaja u vezi sa obukom i trenerima;
- pravovremeno objavljivanje informacija u vezi sa obukom i pružanje pomoći;
- vođenje odgovarajuće evidencije obuka;
- učestvovanje u kreiranju instrumenata za procjenu potreba za stručnim usavršavanjem;
- pripremu plana za realizaciju obuka predviđenih po programu;
- vođenje evidencije o obučanim naručiocima, ponuđačima i drugim licima;
- pružanje savjetodavne pomoći na zahtjev naručilaca i ponuđača;
- organizovanje i sprovođenje polaganja stručnog ispita za vršenje poslova u oblasti javnih nabavki;
- organizovanje konferencija i okruglih stolova, seminara i kurseva iz ove oblasti;
- saradnju sa međunarodnim institucijama i stručnjacima iz oblasti javnih nabavki i izrađuje prijedloge mjera razvoja i unaprjeđenja sistema javnih nabavki;
- dostavljanje izvještaja u okviru CEFTA, WTO, GATT, GPA sporazuma u dijelu koji se odnosi na oblast javnih nabavki;
- pripremu godišnjih izvještaja o stanju obuke sa analizom i preporukama za unaprijeđenje sistema obuke u javnim nabavkama;
- učestvuje u izradi godišnjeg izvještaja o javnim nabavkama;
- priprema podataka za izradu izvještaja iz nadležnosti Odjeljenja, saradnju sa NVO sektorom;
- vođenje registra službenika za javne nabavke kojima su izdati sretifikati;
- učestvuje u izradi program rada Uprave;
- saradnja sa institucijama i organima u CG;
- saradnja sa drugim organizacionim jedinicama i drugi poslovi u skladu sa Zakonom.

Službenik za javne nabavke može biti samo lice sa visokom stručnom spremom koje je u radnom odnosu kod naručioca i ima položen stručni ispit za rad na poslovima javnih nabavki.

Takođe, najmanje jedna trećina članova Komisije za otvaranje i vrednovanje ponuda mora imati položen stručni ispit za rad na poslovima javnih nabavki.

UzJN donijela je i Program i način stručnog osposobljavanja i usavršavanja u oblasti javnih nabavki. Navedenim Programom određuje se način organizovanja i sprovođenja stručnog osposobljavanja i usavršavanja u oblasti javnih

nabavki i način izdavanja i obnavljanja potvrda o završenom programu obuke u oblasti javnih nabavki. Navedeni Program predstavlja osnovu za organizovanje programa stručnog osposobljavanja i usavršavanja.

Naznačenim posebnim Programom stručnog osposobljavanja i usavršavanja obuhvaćene su sledeće teme:

- Sistem javnih nabavki u CG – principi, zakonodavni i institucionalni okvir u EU, ovlašćenja službenika za javne nabavke, planiranje u oblasti javnih nabavki, obveznici primjene i izuzeća od primjene ZoJN, korišćenje portala javnih nabavki;
- Značaj stručnog osposobljavanja i usavršavanja za državne službenike i namještenike;
- Konflikt interesa u oblasti javnih nabavki;
- Antikorupcijski principi;
- Otvoreni postupak javne nabavke (*praktični primjeri*);
- Ograničeni postupak javne nabavke (*praktični primjeri*);
- Pregovarački postupak sa i bez prethodnog objavljivanja poziva za javno nadmetanje (*praktični primjeri*);
- Zaštita prava ponuđača;
- Ostale vrste postupaka javnih nabavki i nabavke malih vrijednosti (*praktični primjeri*).

U cilju adekvatne primjene zakona, donijet je Pravilnik o programu i načinu polaganja stručnog ispita za rad na poslovima javnih nabavki („*Sl.list CG*“, br.28/12).

Ispit se polaže po programu za polaganje ispita, koji obuhvata:

- 1) uređenost postupka javne nabavke zakonom, sa osvrtom na propise EU;
- 2) zaštitu prava u postupku javne nabavke;
- 3) druge propise, obrasce, akte i dokumenta o javnim nabavkama.

Ispit se polaže pred Komisijom za polaganje stručnog ispita za rad na poslovima javnih nabavki koju rješenjem obrazuje direktor UzJN. Komisiju čine predsjednik i dva člana.

2. ZAKONODAVNI OKVIR STRUČNOG OSPOSOBLJAVANJA I USAVRŠAVANJA U OBLASTI JAVNIH NABAVKI

Da bi se moglo pristupiti kvalitetnom stručnom osposobljavanju i usavršavanju u oblasti javnih nabavki, moramo imati uređeno administrativne mjere i institucije. Uprava za javne nabavke Crne Gore u Crnoj Gori organizuje i sprovodi obuke i stručno osposobljavanje na osnovu prethodno ustanovljene legislativne i to:

- Zakona o javnim nabavkama;
- Pravilnika o programu i načinu polaganja stručnog ispita za rad na poslovima javnih nabavki („*Službeni list Crne Gore*“, br. 28/12) [2]; i
- Programa i način stručnog osposobljavanja i usavršavanja u oblasti javnih nabavki [3].

U okviru Uprave za javne nabavke za vršenje poslova stručnog osposobljavanja i usavršavanja formirano je posebno Odjeljenje za stručno osposobljavanje, usavršavanje i polaganje stručnog ispita iz oblasti javnih nabavki [4].

Za pomenuti „posao“ pružanja znanja i kvalitetnih obuka bilo je potrebno prije svega obučiti „nas“ i dobiti znanje sertifikovanog trenera, to smo uradili kroz Projekt namijenjen korisnicima instrumenta pretpristupne pomoći IPA – za Zapadni Balkan i Tursku u organizaciji Uprave za javne nabavki Crne Gore i ITC iz Torina – sertifikovano po standardima EU dvanaest trenera.

Ideja samog Projekta je da se doprinese pojačavanju administrativnih kapaciteta i dobrog upravljanja u javnim nabavkama putem uspostavljanja ekonomičnog i održivog nacionalnog sistema pružanja obuke koji se bazira na Direktivama EU i odgovarajućih metodologija.

Obuka trenera (*ToT*) čini dio ukupnog cilja projekta da se uspostavi na nivou svake zemlje jedan ekonomičan i održiv „*Nacionalni sistem obuke u javnim nabavkama*“ koji obuhvata:

1. Sveobuhvatni nastavni plan za nacionalne obuke u javnim nabavkama baziran na OECD/SIGMA modulima (*2004 EU Direktive*) i dopunjen specifičnim nacionalnim odredbama, tenderskim i upravnim postupcima (*navedeni Moduli su objavljeni na portalu Uprave za javne nabavke*).
2. Glavni tim sertifikovanih nacionalnih trenera za javne nabavke koji su u potpunosti upoznati sa sadržinom SIGMA modula, nacionalnim zakonskim odredbama i vještinama metodologije obuke.
3. Mreža nacionalnih institucija za obuku koje su akreditovane od strane date Uprave za javne nabavke za pružanje obuke u nabavkama za službenike iz privatnog i javnog sektora uz angažovanje trenera obučeni ovim Projektom i akreditovanog nastavnog plana za obuku u javnim nabavkama.

Program obuke trenera predviđen ovim projektom je intenzivan program učenja orjentisan ka primjeni, zahtjeva visok stepen motivacije i posvećenosti od strane kandidata za trenere, da bi bili u mogućnosti da prate sastavne komponente programa.

Program obuke **nacionalnih trenera za javne nabavke** za svaku zemlju – korisnicu projekta je jedan od ključnih rezultata Projekta.

S tim u vezi, Crna Gora je na ovaj način dobila priznate evropske sertifikate, i stvorila nacionalno jezgro trenera (*koji su uspješno završili Fazu I i Fazu II projekta*), koji su u saradnju sa expertima iz Evropske Komisije i Trening Centra za obuku iz Torina, bili predavači na obukama iz oblasti javnih nabavki.

Obuke se realizuju iz razloga sticanja statusa službenika za javne nabavke, koje može biti samo lice sa visokom stručnom spremom, u radnom odnosu kod naručioca i ima položen stručni ispit za rad na poslovima javnih nabavki. Takođe, najmanje jedna trećina članova Komisije za otvaranje i vrednovanje ponuda mora imati položen stručni ispit za rad na poslovima javnih nabavki.

S obzirom da su Zakonom definisani poslovi koje obavlja službenik za javne nabavke [5], obuka zaposlenih na ovim poslovima obuhvata teme prilagođene njihovim zakonom utvrđenim radnim zadacima.

3. ORGANIZOVANE OBUKE I POLAGANJE STRUČNOG ISPITA ZA RAD NA POSLOVIMA JAVNIH NABAVKI

Obuku u okviru Opšteg programa obuke izvode stručna lica, treneri u oblasti javnih nabavki, ili lica koje imaju najmanje tri godine radnog skustva na poslovima sistema javnih nabavki ili pet godina na poslovima službenika za javne nabavke, kao i sertifikat o sprovedenim obukama u oblasti javnih nabavki.

Uprava izdaje potvrdu o pohađanju Opšteg programa obuke licima koja su bila prisutna na najmanje 2/3 predviđenog trajanja obuke, koja sadrži sledeće podatke:

- naziv i evidencijski broj iz Registra Uprave;
- ime i prezime, datum rođenja osobe koja je pohađala Opšteg program obuke;
- datum početka i završetka Opšteg programa obuke;
- trajanje Opšteg programa obuke (*broj nastavnih sati*);
- datum izdavanja potvrda;
- ime, prezime i potpis odgovorne osobe i pečat Uprave.

U izvještajnom periodu Uprava za javne nabavke je održala **9 obuka, na kojim je pohađalo 254 službenika, izdato je 235 potvrda** o završenom programu stručnog osposobljavanja i usavršavanja.

U tabeli koja slijedi dat je prikaz **odrżanih obuka** i broj **izdatih potvrda**.

Tabela 1 : Izvod iz evidencije obuka u 2016. godini

Redni broj	Mjesto	Datum	Broj registrovanih	Broj izdatih potvrda
1	Berane	25/26.01.2016	37	37
2	Cetinje	27/28.01.2016	40	40
3	Podgorica/Montenegro Airlines	18.02.-25.03.2016	19	19
4	Bar/Luka Bar,Marina	03.03-15.03.2016	25	24
5	Podgorica	11.03.2016	55	49
6	Cetinje	27.04.2016	31	15
7	Budva	24.06.2016	28	18
8	Podgorica	31.10.2016	46	46
9	Berane	25.11.2016	13	7
	UKUPNO		294	255

Uprava sprovodi i druge specijalizovane programe obuke u oblasti javnih nabavki za naručioca. Ciljne grupe, sadržaj, način i raspored ovog programa utvrđuje Uprava u zavisnosti od potreba sistema javnih nabavki i naručioca. Programe obuke u okviru drugih specijalizovanih programa, Uprava sprovodi i u saradnji sa organom uprave nadležnim za poslove upravljanja kadrovima, kao i sa drugim pravnim i fizičkim licima na osnovu prethodno zaključenog sporazuma o saradnji. Programe obuke u okviru ovog programa Uprava sprovodi u okviru raznih međunarodnih programa i projekata, kao i programa i projekata EU.

Stručni ispit za rad na poslovima javnih nabavki polaže se po programu za polaganje ispita, koji obuhvata: uredenost postupka javne nabavke zakonom, sa osvrtom na propise EU, zaštitu prava u postupku javne nabavke, druge

propise, obrasce, akte i dokumenta o javnim nabavkama. Ispit se polaže pred Komisiju za polaganje stručnog ispita za rad na poslovima javnih nabavki čine po jedan predstavnik UzJN, DK i MF.

Stručni ispit sačinjen je iz pismenog i usmenog dijela.

U toku 2016. godine organizovano je **šest rokova** za polaganje stručnog ispita, prijavu je podnijelo 156 lica, a ispit je položilo 64 prijavljenih lica, što predstavlja 41,02% uspješnosti.

Tabela 2 : Evidencija o održanim polaganjima stručnog ispita u 2016. godini

Ispitni rok	Mjesto održavanja	Datum održavanja		Broj lica koja su položila stručni ispit
			Usmeni	
I	Podgorica		14.04.2016	1
II	Podgorica		21.04.2016	28
III	Podgorica		24.05.2016	4
IV	Podgorica		11.10.2016	8
V	Podgorica		14.12.2016	15
VI	Podgorica		23.12.2016	8
UKUPNO				64

Tabela 3: Uporedni pregled održanih obuka i polaganja za 2015 i 2016. godinu

Posmatrani period	Obuke za polaganje stručnog ispita	Broj polaznika	Broj izdatih potvrda	Broj ispitnih rokova	Broj lica koji su položili stručni ispit
2015	15	552	475	5	91
2016	9	254	235	6	65
Ukupno	24	806	710	11	156

U tabelama koje predhode dat je uporedni pregled broja održanih obuka, polaznika i izdatih potvrda, kao i ukupan broj organizovanih rokova za polaganje stručnog ispita i ukupan broj lica koji je položilo stručni ispit u posljednje dvije godine, tokom 2015. godine organizovalo više obuka na kojima je pohađalo više polaznika nego u 2016. godini.

Stručni ispit za rad na poslovima javnih u CG, u periodu od 2012. godine i zaključno sa 2016. godinom, položilo je ukupno 401 lice. Sve informacije o polaganju stručnog ispita objavljene su na internet stranici Uprave za javne nabavke [6].

4. IDENTIFIKOVANI NEDOSTACI POSTOJEĆEG SISTEMA

Razvoj kapaciteta službenika za javne nabavke i članova Komisije za otvaranje i vrednovanje ponuda je ključni izazov reforme javnih nabavki i postoji posebna potreba za njihovim administrativnim jačanjem u kontekstu pristupanja članstvo u EU. Pored toga što treba uzeti u obzir sprovođenje napisanih mjera, neophodno je uzeti u obzir nivo i kvalitet implementacije na nivou naručilaca.

Javna nabavka se još uvijek tretira kao administrativna funkcija i manje više nije priznata kao posebna profesija. Sa druge strane, i u skladu sa trenutnim trendom za slijeđenje društveno-ekonomskih i ekoloških cljeva putem javne nabavke, očekuje se da se službenici za javne nabavke pridržavaju sve složenijih pravila. Nedostatak adekvatne sposobnosti, ali i specijalizovanih znanja raspoloživih tehnologija, inovacije ili tržišni razvoji, će postati sve važniji. Tradicionalno, obuka u oblasti nabavki ima tendenciju da se fokusira na usaglašenost sa regulatornim pravilima. Iako je jasno da su regulatorna pravila važna, ovaj fokus često ignoriše pitanja vezana za kvalitet nabavke, koji

zahtijeva posjedovanje posebnih vještina, znanja i iskustva, kao i sposobnost da koriste moderne alate nabavke. Koncentrisanje na ovlaštenja obuke kao sredstva za jačanje kapaciteta službenika za javne nabavke da sprovede nabavku efikasno i efektivno može podići nabavku iznad isključivo administrativne funkcije i istaći profesionalizam potreban da se postignu pozitivni rezultati.

Od intenziteta i kvaliteta procesa prenošenja znanja u najvećoj meri će zavistiti koliko će nova rješenja, uključujući i *acquis communautaire*, biti ispravno shvaćena i pravilno primijenjena u praksi. Imajući u vidu da je krajnji cilj Strategije uspešna primjena zakona i *acquis communautaire* u praksi, ovom vidu stručnog usavršavanja posvetiće se posebna pažnja.

Međutim, neophodno je istaknuti da trenutni kapaciteti UzJN nisu dovoljni za sveobuhvatnu obuku naručilaca i ponuđača na svim nivoima, koja se neophodno mora kontinuirano sprovoditi u narednom periodu. Takođe, novi ZoJN predviđen za prvi kvartal 2017. godine, uvešće niz novih alata, metoda, procedura koje neće biti moguće sprovoditi u praksi bez prethodno sprovedene kvalitetne obuke. Osim toga, prelazak na isključivo elektronsku javnu nabavku neće biti uspješan ukoliko naručioci i ponuđači ne posjeduju posebna znanja i vještine, koja se mora obezbijediti putem adekvatne implementacije obuke.

Shodno gore navedenom, očigledno je da sadašnji kapaciteti UzJN kao nosioca sprovođenja programa stručnog osposobljavanja i usavršavanja nisu dovoljni za sprovođenje održive obuke u narednom periodu. S tim u vezi, ostaje otvoreno pitanje održivosti obuke koja se ogleda u raspoloživosti sredstava za finansiranje edukacije i sprovođenja programa stručnog osposobljavanja i usavršavanja u CG.

4.1. Osnovni strateški cilj i rezultati koji se planiraju postići u predstojećem periodu

Dalji razvoja stručnog osposobljavanja i usavršavanja imaće za svrhu postizanje sledećih ciljeva i rezultata:

- unaprijediti vještine planiranja, organizacije i implementacije ZoJN i poštovanje osnovnih načela javnih nabavki;
- programi obuke treba više da se fokusiraju na planiranje nabavki i upravljanje ugovorima;
- sistem javnih nabavki učini funkcionalnim, efikasnim i transparentnim kroz rad na daljem profesionalnom razvoju lica kojima su dodijeljene dužnosti vezane za proces javnih nabavki;
- pružiti podršku državnim službenicima i zaposlenima koji učestvuju u sistemu javnih nabavki kroz proces kontinuiranog profesionalnog razvoja kroz razmjenu znanja i iskustva;
- obezbijediti da ponuđači i svi drugi učesnici imaju potrebno znanje i vještine za učešće i efikasno sprovođenje postupaka u okviru sistema javnih nabavki;
- obuka vezano sa uspostavljanje novog sistema elektronskih javnih nabavki, kako bi naručioci, ponuđači i ostala zainteresovana lica, bila osposobljena za korišćenje elektronskog sistema javnih nabavki;
- obuka naručilaca i podizanje nivoa javne svijesti o prednostima i načinu korišćenja kriterijuma ekonomski najpovoljnija ponuda u zavisnosti od specifičnosti predmeta javne nabavke;
- unaprijediti razumijevanje značaja oblasti javnih nabavki u kontekstu upravljanja nacionalnim fondovima i finansijskim instrumentima EU.

4.2. Metode i glavne mjere za postizanje postavljenih ciljeva i planiranih rezultata, sa uključenim glavnim rokovima njihovog ostvarenja

Stručno usavršavanje je jedan od najznačajnijih oblika jačanja kadrovskih kapaciteta svih učesnika u sistemu javnih nabavki. Za zaposlene u institucijama koje obavljaju poslove pripreme propisa, praćenja i nadzora nad njihovom primjenom i zaštite prava neophodno je kontinuirano stručno usavršavanje. Zaposlenima u ovim institucijama mora se omogućiti da se upoznaju sa tekovinama EU u oblasti javnih nabavki, „*dobrom praksom*” koja je uspostavljena u zemljama EU u primjeni *acquis communautaire*, kao i sa odlukama ESP. Od ove Strategije se očekuje da se fokusira na postizanje potpune usklađenosti sa *acquis-em* i da izloži načine na koje će Crna Gora osigurati snažne kapacitete za implementaciju na svim nivoima [7].

Pravilna primjena propisa od strane naručilaca nije moguća bez kontinuiranog stručnog usavršavanja službenika za javne nabavke i ostalih lica koja učestvuju u javnim nabavkama na nivou naručilaca. Ključnu ulogu u stručnom usavršavanju imaće zaposleni u institucijama javnih nabavki odnosno sertifikovani treneri koji treba da prenesu nova znanja licima koja sprovode javne nabavke kod naručilaca.

Razvoj profesionalizacije će se odvijati kroz sledeće korake:

- Nastavak procesa sertifikacije (*osnovni nivo*);
- Uvođenje višeg nivoa sertifikacije, kojim bi službenici za javne nabavke stekli složenija i šira znanja u oblasti javnih nabavki koja uključuju i upoznavanje sa „*dobrom praksom*” u zemljama EU;
- Unaprijeđenje statusa službenika za javne nabavke kako bi se na ovim poslovima angažovao i zadržao visoko kvalitetni kadrovi što je od ključnog značaja za ostvarenje efikasnih i regularnih javnih nabavki i primjenu odredbi usklađenih sa *acquis communautaire*;

- Poboljšavanje informisanosti (*uspostavljanjem foruma o javnim nabavkama*) u cilju rješavanja pitanja praktične primjene Zakona i drugih propisa u oblasti javnih nabavki;
- Podsticanje rada profesionalnih udruženja/stvaranje mreže profesionalaca u javnim nabavkama u cilju jačanja profesionalizma i etičkih standarda u javnim nabavkama i omogućavanje da lica koja sprovedu postupke javnih nabavki daju doprinos u donošenju i primjeni propisa u oblasti javnih nabavki.

Pored opštih programa obuke, sprovodiće se i posebni, specijalizovani programi koji će biti namenjeni ciljnim grupama, kao što su: rukovodioci, službenici za javne nabavke, kao i lica koja posredno učestvuju u postupku nabavke kod naručioca, poput tehničkih lica. Specijalizovani programi obuke biće namenjeni posebnim oblastima, kao što su: energetika, zdravstvo i drugi ili pojedinim pitanjima od interesa za više naručilaca, kao što je nabavka usluga osiguranja, ljekova, avio karata i dr.

5. ZAKLJUČAK

Obuka ponuđača je od velikog značaja za njihovo osposobljavanje da mogu efikasno da zaštite svoja prava i za podsticanje njihovog većeg učešća u postupcima javnih nabavki što ima neposredan efekat na jačanje konkurencije na tržištu javnih nabavki. Obuka je posebno potrebna MiSP koja najčešće ne raspolažu dovoljnim znanjima i informacijama što predstavlja prepreku za njihovo veće učešće u postupcima javnih nabavki [7]. Za ponuđače biće organizovane obuke, u saradnji sa PKCG i regionalnim privrednim komorama, prilagođene njihovim stvarnim potrebama.

U narednom periodu, institucije za javne nabavke, a pre svega UzJN, omogućiće stručno usavršavanje svojih zaposlenih u cilju boljeg upoznavanja sa *acquis communautaire*, novim Direktivama iz oblasti javnih nabavki 2014/24, 2014/25, 2014/23, dobrom praksom zemalja EU, kao i sa odlukama ESP. Institucije iz oblasti javnih nabavki će osmisliti i organizovati radionice radi zajedničkog stručnog usavršavanja po pojedinim oblastima relevantnim za primjenu Zakona, a na osnovu memoranduma o saradnji koji su potpisale. Pored toga, organizovaće se radionice na kojima će učestvovati predstavnici institucija za javne nabavke i predstavnici pravosudnih organa kako bi se, kroz razmatranje pitanja iz oblasti primjene Zakona, unaprijedio nivo znanja i povećala efikasnost procesuiranja slučajeva kršenja propisa kojim se uređuju javne nabavke.

UzJN će nastaviti da priprema modele, uputstva, smjernice i druge alate namijenjene licima koja se bave sprovođenjem postupaka javnih nabavki, i uspostaviti mrežu glavnih subjekata u sistemu javnih nabavki CG, poput aktivnog uključivanja PKCG, Univerziteta u CG i šire, kao i resornih ministarstava.

LITERATURA

- [1] Jelena Vemić, Facta Universitatis, Series: Economics and Organization Vol. 4, No 2, 2007, pp. 209 - 216 „Employee training and development and learning organization UDC 331.363“, Faculty for Service Business, kamencic@verat.net ;
- [2] <http://www.ujn.gov.me/wp-content/uploads/2012/06/Pravilnik-strucni-ispit.pdf>
- [3] <http://www.ujn.gov.me/wp-content/uploads/2016/09/Program.pdf>
- [4] <http://www.ujn.gov.me/wp-content/uploads/2016/09/Program.pdf>
- [5] *Zakon o javnim nabavkama CG*, član 58.
- [6] <http://www.ujn.gov.me/wp-content/uploads/sluzbenici/Sluzbenici-položili.pdf>
- [7] Mujević, Z Mersad, Javna nabavka; Pravni okvir sistema javnih nabavki iz 2012, sa upustvom za primjenu, Podgorica 2012, www.ujn.gov.me,